

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ветеринарної медицини
Кафедра мікробіології, фармакології та епізоотології

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Олійник Олександр Олександрович

УДК: 619:616.9:634.4(477.41)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Планування та організація заходів щодо профілактики африканської чуми свиней в ФГ «Нота» Сквирського району Київської області

211 Ветеринарна медицина

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело

_____ О. О. Олійник

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Бегас Василь Леонідович
к. вет. н., доцент

Житомир – 2021

АНОТАЦІЯ

Олійник О. О. Планування та організація заходів щодо профілактики африканської чуми свиней в ФГ «Нота» Сквирського району Київської області. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 211 – ветеринарна медицина. – Поліський національний університет, Житомир, 2021.

Робота була спрямована на вивчення епізоотичної ситуації щодо африканської чуми свиней в Київській області, аналіз ризиків, які можуть спровокувати занесення або подальше поширення даної хвороби, аналіз профілактичних протиепізоотичних заходів в господарстві. Таким чином встановлено, що епізоотична ситуація щодо африканської чуми свиней в Київській області є досить напружена. З 2015 по 2020 рр. в області було зареєстровано 30 спалахів АЧС, і вона по кількості спалахів займає 6 місце серед інших областей. Найбільше спалахів АЧС в Київській області було зареєстровано в 2018 році, в 2019 і 2020 роках кількість випадків зменшилась, що відповідає загальній тенденції в Україні. Визначено, що африканська чума свиней поширилась на Київську область з північно-східного напрямку з Чернігівської області, з Білорусії та Росії і далі на інші регіони України. Сквирський район Київської області благополучний щодо АЧС, але визначено високі ризики спалахів даної хвороби, це випадки АЧС в сусідніх районах та наявність ветсанутильзаводу на території району. Вивчено стан профілактики АЧС в СФГ «Нота», яка запланована і організована з врахуванням встановлених параметрів біобезпеки. Були розроблені пропозиції щодо планування профілактичних протиепізоотичних заходів в господарстві, та програма профілактики АЧС в районі, які пропонуються для впровадження.

Ключові слова: свині, африканська чума свиней, протиепізоотичні заходи, плани профілактичних заходів, ризики, профілактика інфекційних хвороб.

SUMMARY

Oliinyk O. Planning and Organization of Preventive Measures against African Swine Fever on the Farm Enterprise “Nota” in Skvyra District of Kyiv Region. - Manuscript qualification work. Qualification work for the master’s degree in specialty 211 – veterinary medicine. – Polisia National University, Zhytomyr, 2021.

The work was aimed at studying the epizootic situation of African swine fever in Kyiv region, analysis of risks that may provoke the introduction or further spread of the disease, analysis of preventive anti-epizootic measures in the farm. Thus, it is established that the epizootic situation regarding African swine fever in Kyiv region is quite tense. From 2015 to 2020, 30 ASF outbreaks were registered in the region, and it ranks 6th among other oblasts in terms of the number of outbreaks. The largest number of ASF outbreaks in the Kyiv region was registered in 2018, in 2019 and 2020 the number of cases decreased, which corresponds to the general trend in Ukraine. It has been determined that African swine fever has spread to the Kyiv region from the north-eastern direction from the Chernihiv region, from Belarus and Russia, and further to other regions of Ukraine. Skvyra district of Kyiv region is favorable for ASF, but high risks of outbreaks of this disease have been identified, such as cases of ASF in neighboring areas and the presence of recycling plant in the area. The state of ASF prevention in SFG "Note", which is planned and organized taking into account the established parameters of biosafety, has been studied. Proposals for planning preventive anti-epizootic measures on the farm and an ASF prevention program in the area have been developed and are being proposed for implementation.

Key words: pigs, african swine fever, anti-epizootic measures, prevention plans, risks, prevention of infectious diseases.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	7
1.1. Африканська чума свиней, значення, економічні збитки, поширення епізоотії.....	7
1.2. Особливості проведення протиепізоотичних заходів при африканській чумі свиней.....	8
Висновки до розділу 1.....	12
РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	13
2.1 Матеріали і методи досліджень.....	13
2.2 Характеристика ФГ «Нота» Сквирського району Київської області.....	13
2.3 Результати власних досліджень.....	15
2.3.1 Епізоотична ситуація щодо африканської чуми свиней в Київській області.....	15
2.3.2 Аналіз ризиків поширення африканської чуми свиней в Київській області.....	19
2.3.3 Планування та організація заходів щодо профілактики африканської чуми свиней в ФГ «Нота».....	20
Висновки до розділу 2.....	26
3. АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	27
Висновки до розділу 3.....	29
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	38
Додаток А.....	38
Додаток Б.....	39
Додаток В.....	42

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Африканська чума свиней (АЧС) хвороба відома вже давно, та попри це засоби і методи лікування і профілактики досі розроблені на базовому рівні. Заходи ліквідації хвороби зводяться до ранньої діагностики з послідуною ліквідацією джерел збудника інфекції. Збитки від хвороби складаються з великих прямих витрат на ліквідацію епізоотії, доволі жорстких обмежень, що стосуються міжнародної торгівлі і можуть сягати сотень мільйонів доларів [12, 19, 42, 48]. Профілактика зводиться до суворого дотримання протиепізоотичних і ветеринарно-санітарних заходів. Тому розробка методів профілактики і ліквідації даної хвороби тривалий час буде лишатися важливим завданням для науковців і практиків ветеринарної медицини.

Мета досліджень – вивчити епізоотичну ситуацію щодо африканської чуми на території Сквирського району Київської області, проаналізувати план профілактичних протиепізоотичних заходів в господарстві.

Завдання роботи:

- вивчити епізоотичну ситуацію щодо африканської чуми свиней в Сквирському районі Київської області;
- провести аналіз планів профілактичних протиепізоотичних заходів в фермерському господарстві, дати практичні пропозиції;
- провести аналіз профілактичних заходів щодо АЧС, що проводяться в господарстві, розробити план профілактики АЧС.

Предмет дослідження: африканська чума свиней, методи профілактики.

Об'єкт дослідження: свині.

Методи досліджень. У роботі були використані епізоотологічний (ветеринарно-санітарне обстеження господарства, порівняльно-географічний, порівняльно-історичний описи), статистичний (аналіз планів, результатів досліджень, порівняння даних ГІС) методи досліджень.

Перелік публікацій автора:

1. Бегас В. Л., Романишина Т. О., Толкач М. Г., Олійник О. О. Епізоотична ситуація щодо африканської чуми свиней в Житомирській області. Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали сьомої науково-практичної конференції, 10 грудня 2020 року. Житомир: Полісся, 2020. С. 12 – 14.
2. Бегас В. Л., Толкач М. Г., Олійник О. О. Аналіз ризиків поширення африканської чуми свиней в Житомирській області. Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали сьомої науково-практичної конференції, 10 грудня 2020 року. Житомир: Полісся, 2020. С. 14 – 17.
3. Олійник О. О. Епізоотична ситуація щодо африканської чуми свиней в Київській області. Наукові здобутки студентської молоді у ветеринарії: матеріали ХХІІ-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції магістрів та бакалаврів (22 січня 2021 р.), Вип.12, Житомир, 2021. С. 178 – 181.

Практичне значення отриманих результатів. Одержанні данні відносно епізоотичної ситуації відносно АЧС в Київській області та можливих ризиків слід використати при плануванні профілактичних протиепізоотичних заходів. Врахування даних моніторингу і ризиків при плануванні профілактичних протиепізоотичних заходів дасть змогу забезпечити стабільне благополуччя щодо африканської чуми свиней з мінімізованими затратами і втратами.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з таких обумовлених вимогами частини: вступу, огляду літератури, результатів досліджень, аналізу та узагальнення результатів досліджень, висновків і пропозицій, списку використаних джерел та додатків, викладена на 27 сторінках друкованого тексту.

1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Африканська чума свиней, значення, економічні збитки, поширення епізоотії

Ураження свиней вірусними захворюваннями, в тому числі африканською чумою свиней (АЧС), завдають величезних економічних збитків галузі свинарства, а держава та тваринники витрачають суттєві кошти на ліквідацію наслідків цієї хвороби (відповідність умовам карантину, робота спеціалістів в таких умовах, вимушений забій та знищення трупів, проведення дезінфекції тощо). Згідно з статистичними даними Мінагрополітики захворювання на АЧС з 2012 по 2017 рр. завдало Україні збитків близько 4,81 млн доларів, в тому числі 1,51 млн доларів – збитки галузі свинарства, а 3,3 млн – втрати держбюджету. Протягом цього часу через АЧС було знищено в Україні більше 45 тис. свиней [22]. Як підрахували експерти, за період неблагополуччя АЧС перешкодила Україні заробити на експорті свинини додаткові 12 млн дол., а збитки від цієї хвороби уже перевищують 1 млрд грн [15]. Африканська чума свиней – відносно нове, дуже небезпечне захворювання, яке сьогодні є економічним і національною трагедією, суцільною проблемою для тих держав, де розвинуте свинарство, через надзвичайно високу контагіозність вірусу АЧС для домашніх і диких кабанів, тому що смертність серед захворівших може сягати 98 – 100% [1]. Виходячи з правил Міжнародної класифікації заразних хвороб тварин, АЧС належить до транскордонних захворювань тварин списку А і тому є обов'язковою для подання для реєстрації у Всесвітній організації охорони здоров'я тварин (ВООЗТ). [6, 28, 29, 37].

Вперше африканська чума свиней була діагностована на початку ХХ століття, в країнах південної та субекваторіальної Африки. Поява АЧС як нової хвороби спричинена ввезенням колоністами до країн Африки домашніх свиней, яких раніше там не було. Свині швидко почали хворіти і майже у 100% випадках гинули. Така ситуація і стала першорядною причиною детального вивчення даної хвороби [36, 40]. До 1957 року цю хворобу реєстрували лише в

Африці, а весною 1957 р. АЧС вперше діагностували в Європі (в Португалії), де її ліквідували за 14 місяців але у 1960 році хвороба знову з'явилася майже водночас в Іспанії та Португалії. У 1964 році АЧС діагностували у Франції, у 1967 – в Італії, а у 1971 р. – на Кубі [48]. В 70 роках ХХ ст. випадки АЧС уже були зареєстровані у Вірменії, Росії, Україні та в багатьох європейських країнах. У вигляді емерджентної інфекції, двічі, хвороба була занесена до Південної та Центральної Америки (1971 та 1978 –1980 р), де поширилася у вигляді панзоотії [29]. Вперше на території України АЧС було зареєстровано у 1977 році в Одеській області. Внаслідок проведених суворих заходів хворобу було зупинено і ліквідовано протягом 2 місяців [17]. З того часу випадки захворювання на АЧС почали відмічати не лише в Європі, а й в Росії, на Кавказі, Білорусі, Польщі, Україні, Литві та Латвії. У 2007-2015 роках вірус африканської чуми свиней (II генотипу) швидко поширився в країнах Східної Європи, спочатку в Грузії та Вірменії, пізніше в Азербайджані і на Кавказі (2007-2008 рр.), в південній і центральній частині Російської Федерації (у 2012-2013 рр.) в Україні та Білорусі, в подальшому в Польщі та країнах Балтії (2014-2015). Переважна більшість усіх випадків була реєстрована у приватних господарствах [2,40].

1.2. Особливості проведення протиепізоотичних заходів при африканській чумі свиней

Проведення систематичного епізоотологічного моніторингу дозволяє значно розширити розуміння епізоотичного процесу при африканській чумі свиней, і до того ж розкриває багато питань організації протиепізоотичних заходів, методології, прийнятих рішень тощо [14]. Контроль за епізоотичною ситуацією з африканської чуми свиней в Україні стає все менш ефективним. Настала гостра необхідність базового аналізу сучасних загроз і ризиків поширення АЧС з паралельною оцінкою ефективності превентивних заходів щодо поширення цієї хвороби [41]. Заходи, які проводяться стосовно АЧС є найжорсткішими з відомих наразі карантинних заходів у ветеринарній

медицині [57]: але лише вони на теперішньому рівні розвитку протиепізоотичних технологій можуть зупинити подальше поширення АЧС. На сьогодні найбільшу загрозу становлять м'ясні продукти у харчовій мережі людини, контаміновані вірусом АЧС, відходи якої будь-де і будь-коли можуть попасти у корм домашнім і диким свиням та викликати спалах на території України. Однією з основних причин контамінації харчового ланцюга та торгівельної мережі харчових продуктів збудником АЧС є пізній діагноз та вивезення свиней і продукції з неблагополучного населеного пункту чи свиногосподарства [41]. Головною рушійною силою епізоотичного процесу при АЧС слугує соціальний («людський») фактор. Забій або вивезення живих кондиційних свиней на м'ясо без необхідної ветеринарної документації, приховування випадків захворювання і загибелі свиней, намагання реалізувати молодняк свиней з таких господарств до введення карантину, реалізація такої продукції без дослідження лабораторій ветсанекспертизи на ринку та інші випадки порушення встановлених регламентів та процедур при виникненні підозри на АЧС, привели до поширення хвороби по всій території України [34, 38].

В комплексі протиепізоотичних заходів суттєву роль відіграють системи моніторингу за АЧС, тому що вони надають змогу отримувати необхідну інформацію і відповідно реагувати на ситуацію. Якісно проведена оцінка ризиків може вирішити проблеми захворювань тварин які мають складність в розповсюдженні та заходах контролю, а також при досягненні неупередженості отриманих оцінок [60]. Відмічають 20 напрямків спостереження за АЧС [55]:

1. Постійний нагляд за свинями на бойнях і цехах.
2. Постійний нагляд за свинями на контрольних бойнях і цехах.
3. Постійний нагляд за свинями на фермах.
4. Постійний нагляд за свинями на контрольних господарствах.
5. Пасивне спостереження за свинями в господарствах.
6. Посилене пасивне спостереження за свинями в контрольних господарствах.

7. Синдромний нагляд за загибеллю свиней.
8. Постійний нагляд за продукцією свинарства на м'ясних ринках і в супермаркетах.
9. Постійний нагляд за продукцією свинарства, конфіскованою на кордоні.
10. Постійний нагляд за факторами передачі.
11. Пасивне спостереження на базі сліпого тестування на класичну чуму свиней.
12. Постійний нагляд за кліщами в місцях існування кліщів.
13. Постійний нагляд за кліщами в господарствах.
14. Постійний нагляд за кліщами у контрольних фермах.
15. Пасивне спостереження за кліщами в господарствах.
16. Посилене пасивне спостереження за кліщами у контрольних фермах.
17. Постійний нагляд за дикими свиньми.
18. Пасивний нагляд за дикими свиньми.
19. Пасивний нагляд за трупами диких свиней.
20. Посилене пасивне спостереження за полюванням.

Зрозуміло, що не всі стратегії з вищеперерахованих підходять для України через соціально-економічні та природно-географічні особливості. Приміром щодо стратегій 12 – 16, які напряду залежать від присутності в Україні кліщів роду *Ornitodoros*, слід відмітити, що Філатову С. В. вдалося виявити *O. verrucosus* в ентомофауні Миколаївської та Херсонської областей, але не встановлена їх участь в епізоотичному процесі АЧС [11, 20, 44, 49].

Gallardo et al. [54] стверджують, що використання найвідповідніших діагностичних засобів є критично важливим для впровадження ефективних програм контролю за АЧС. До того ж наголошується на важливості поєднання підтримки програми епідеміологічного нагляду з постійною освітою фермерів та інших осіб, які задіяні в свинарстві, на базі культурних та економічних аспектів [56].

Важливою стороною контролю АЧС у популяціях диких свиней є розробка та впровадження ефективних програм моніторингу та спостереження як для

раннього виявлення, так і для визначення поточної епізоотичної ситуації в інфікованій популяції. Для тестування зразків крові необхідно застосовувати інвазивні методи відбору проб, такі як полювання або відлов диких свиней. Крім упередженого відношення до здорових тварин, такі методи також містять ризику подальшого поширення вірусу. Неінвазивні методи відбору зразків підвищують надійність контролю за АЧС у популяціях диких свиней, без побічних негативних ефектів [58]. Рівень і тривалість виділення вірусу АЧС у фекаліях, у поєднанні зі стабільністю ДНК, дозволяють стверджувати, що відбір фекалій може бути базою для неінвазивного методу відбору зразків для моніторингу АЧС у диких свиней [53].

Щоб могли прогнозувати та інтерпретувати динаміку спалахів АЧС, [51] було розроблено стандартизовану карту розподілу на базі глобального покриття рослинності сухопутного шару (GLOBCOVER), що визначає якість існуючих середовищ перебування для диких свиней через Євразію як непрямий показник щодо кількісного визначення кількості диких свиней.

Інтенсивне полювання навколо буферної зони, як єдиний метод контролю, не завжди може бути достатнім для викорінення АЧС. Але, ймовірність вдалого викорінення збільшується після додаткового безпечного і швидкого вилучення туш свиней. Широка буферна зона має кращий ефект; але, це передбачає досить велику інтенсивну мисливську зону і потребує полювання більшої кількості свиней. Якщо забір туш та інтенсивне полювання ефективно проводяться, то огорожа є необхіднішою для розмежування зон, і в невеликій мірі доповнює контроль ефективності. Переміщення, пов'язані з людським фактором, можуть знівелювати будь-яке значення природних бар'єрів [50]. Але, не просто заохочувати мисливців і лісівників звітуватися і брати зразки в цих випадках. Прагматичний і простий підхід до відбору зразків з використанням зафіксованих мазків крові для ідентифікації антитіл і геному АЧС з зразками діагностичного матеріалу (кістки і органи, кров) може дати хороший результат [52, 59]. Тому існує висока потреба у перегляді існуючих заходів контролю.

Висновок до розділу 1. Провівши аналіз літературних даних, можна сказати, що африканська чума свиней – транскордонна хвороба, що завдає величезних збитків галузі свинарства. Заходи, які проводяться при спалахах АЧС є найжорсткішими з відомих наразі карантинних заходів у ветеринарній медицині, але попри це хворобу контролювати не вдається. В програмі протиепізоотичних заходів важливе значення мають системи моніторингу за хворобою, тому що вони дають можливість отримувати потрібну інформацію і швидко реагувати на ситуацію. Належно проведена оцінка ризиків дає змогу вирішити проблеми хвороб тварин, що мають складність в розповсюдженні та заходах контролю, а та при досягненні незалежності отриманих оцінок. Профілактичні заходи при АЧС базуються на дотриманні карантинних заходів при завезенні тварин, дотримання в господарствах режиму закритого типу та ветеринарно санітарних заходів.

Таким чином, африканська чума свиней, це особливо небезпечна хвороба, що може призводити до значних економічних збитків і несе суттєву загрозу свинарству.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Матеріали і методи досліджень

В дослідженнях були використанні статистичні матеріали ветеринарного обліку та звітності Державного науково-дослідного інституту з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, Житомирської регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби, результати роботи Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії, дані річних звітів. В проведенні аналізу використовували результати наукових публікацій, інформації ВООЗТ, інших спеціалізованих інтернет-ресурсів (<http://www.asfld.vet.ua>, www.consumer.gov.ua) геоінформаційні данні ресурсу "Стоп АЧС" (www.asf.vet.ua), та здійснювали аналіз епізоотичних даних за період 2012 - 2020 рр. [31]. При аналізі планування і організації профілактичної роботи в господарстві користувалися планами профілактичних заходів, експертними висновками, актами виконаних робіт та іншими доступними даними.

В кваліфікаційній роботі були використанні наступні методи досліджень: епізоотологічний (епізоотологічне дослідження, порівняльно-історичний, порівняльно-географічний описи), статистичний (аналіз статистичних даних за певний часовий проміжок), прогнозування епізоотичної ситуації, картографування [14, 16, 30, 38, 47].

2.2. Характеристика ФГ «Нота» Сквирського району Київської області

ФГ «Нота» розташоване за адресою: 09034, Київська обл., Сквирський район, село Шамраївка, вул. Ватутіна 26.

Господарство займається такими видами економічної діяльності:

- 01.11 вирощуванням зернових культур, бобових культур і насінням олійних культур (крім рису)
- 01.13 вирощуванням овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів
- 01.23 розведення свиней

- 01.50 змішаним сільським господарством
- 01.61 допоміжною діяльністю у рослинництві
- 01.62 допоміжною діяльністю у тваринництві
- 16.29 виробництвом інших виробів з деревини; виготовленням виробів з корка, рослинних матеріалів та соломки для плетіння
- 46.21 оптовою торгівлею зерном, насінням і кормами для тварин необробленим тютюном
- 46.23 оптовою торгівлею живими тваринами
- 46.39 неспеціалізованою оптовою торгівлею продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами
- 46.73;51.53 оптовою торгівлею деревиною, санітарно-технічним обладнанням та будівельними матеріалами
- 47.11 роздрібною торгівлею в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, тютюновими виробами та напоями
- 49.41 вантажним автомобільним транспортом
- 68.20 наданням в експлуатацію й оренду власного чи орендованого нерухомого майна

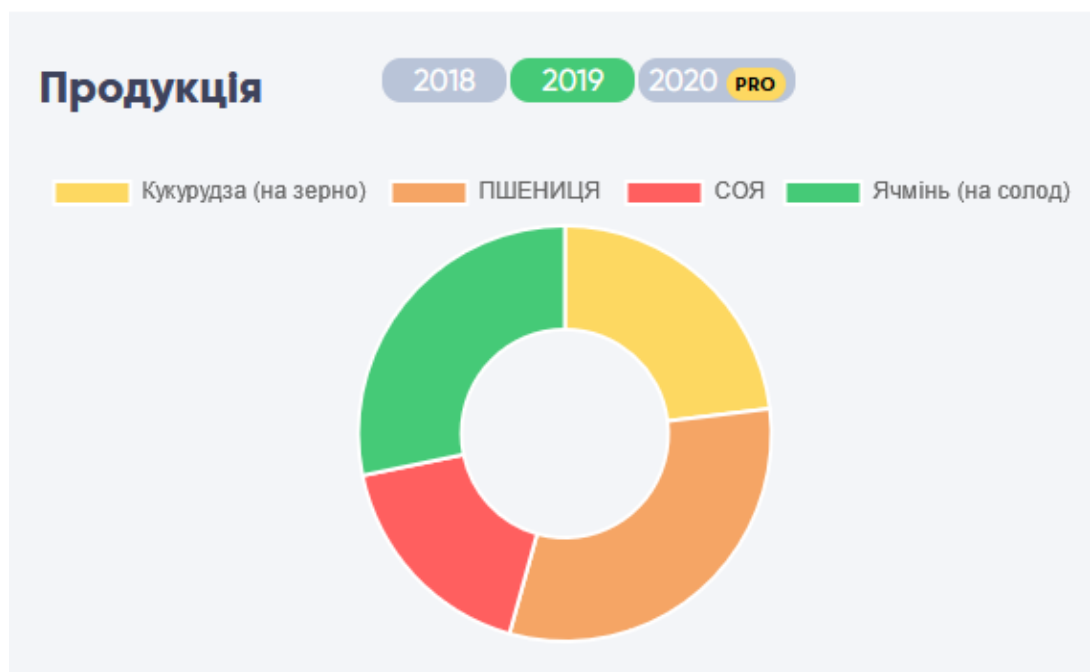

Рис. 2.1. Структура виробничої діяльності ФГ «Нота» за 2019 рік

Я видно з характеристики, господарство має досить широкий спектр діяльності. Серед усієї структури діяльності ми бачимо розведення свиней. Структура поголів'я свиней показана в таблиці 2.1. Як ми бачимо з таблиці в господарстві налагоджено повний цикл вирощування свиней від отримання молодняка до відгодівлі.

Таблиця 2.1.

Структура поголів'я свиней ФГ «Нота» за 2019 рік

№	Статеві-вікова група	Голів
1.	Свиноматки основні	900
2.	перевіряємі	110
3.	ремонтні	275
4.	Кнурі	16
5.	Свині віком 1 – 3 міс	3895
6.	Свині віком 0 – 1 міс	1636
7.	Всього	6832

2.3. Результати власних досліджень

2.3.1. Епізоотична ситуація щодо африканської чуми свиней в Київській області

Ми проаналізували епізоотичну ситуацію щодо африканської чуми свиней в Київській області за 2015 – 2020 рр. Слід відмітити, що по кількості спалахів АЧС в порівнянні з іншими областями в Київській області епізоотична ситуація досить напружена (на 16.01.21 зареєстровано 30 випадків). Більше неблагополучних пунктів було зареєстровано лише в Миколаївській - 45, Одеській -58, Полтавській - 49, Рівненській - 32, Чернігівській - 34 областях. Узагальнені результати подані в таблицях 2.2 – 2.3.

Таблиця 2.2.

Хронологія спалахів АЧС в Київській області за 2015 – 2017 рр.

№ п/п	№ випадку	Дата спалаху	Район	Населений пункт	Уражені тварини	К-ть
1.	18	6.05.15	Броварський	урочище Грабов	трупи дикі	3
2.	21	5.07.15	Іванківський	с. Горностайпіль	свійські	1
3.	31	28.07.15	Броварський	смт. Калита	свійські	
4.	34	10.08.15	Баришівський	с. Семенівка	свійські	1
5.	47	29.10.15	Рокитнянський	м/г ТОВ СМК «Соболь»	свійські	
6.	48	2.11.15	Білоцерківський	м. Біла Церква	свійські	
7.	122	16.10.16	Васильківський	с. Соколівка	свійські	35
8.	131	4.11.16	Тетіївський	м. Тетіїв, ПСП «Слобода»	свійські	
9.	168	29.01.17	Таращанський	с. Косяківка (приватний сектор)	свійські	
10.	208	27.03.17	Васильківський	с. Безп'ятне	свійські	
11.	215	28.04.17	Миронівський	с. Потік	свійські	
12.	225	10.06.17	Бориспільський	с. Лебедин	свійські	
13.	249	28.08.17	Яготинський	с. Фарбоване	трупи	4
14.	252	30.08.17	Яготинський	м. Яготин	труп	1
15.	305	22.12.17	Обухівський	с. Підгірці (приватний сектор)	свійські	

Якщо проаналізувати випадки АЧС в Київській області в часовому проміжку, то слід відмітити, що в першому випадку були знайдені рештки диких кабанів. В цілому в Київській області за 2015 рік було зареєстровано 6 неблагополучних пунктів. Далі майже протягом року спостерігалось нетривале благополуччя, яке можна пояснити правильно і оперативно проведеними заходами щодо локалізації епізоотії, і в 2016 році був зареєстровано лише два неблагополучні пункти. В наступному 2017 році було зареєстровано 7 неблагополучних пунктів. В 2018 році було зареєстровано 10 неблагополучних пунктів. В послідуєчому кількість випадків зменшилась в 2019 р.– 2, в 2020 р. - 3., що відповідає загальноукраїнській тенденції зменшення поширення хвороби.

Таблиця 2.3.

Хронологія спалахів АЧС в Київській області за 2018 – 2020 рр.

№ п/п	№ випадку	Дата спалаху	Район	Населений пункт	Уражені тварини	К-ть
16.	353	12.03.18	Бородянський	с. Микуличі (приватний сектор)	свійські	
17.	362	2.05.18	Обухівський	с. Матяшівка (приватний сектор)	свійські	
18.	365	21.05.18	Обухівський	м. Обухів (труп домашньої свині, обабіч дороги)	(інфікований об'єкт)	1
19.	420	28.08.18	Згурівський	с. Аркадіївка (приватний сектор)	свійські	
20.	422	31.08.18	Тетіївський	м. Тетіїв (приватний сектор)	свійські	
21.	426	6.09.18	Тетіївський	с. Дзвеняче, ПСП «Дзвеняче»	свійські	
22.	430	13.09.18	Яготинський	с. Панфили, ДП ДГ «Панфільська дослідна станція»		
23.	432	20.09.18	Миронівський	с. Нова Миронівка, ДП ДГ «Еліта»		
24.	434	23.09.18	Макарівський	с. Наливайківка (приватний сектор)	свійські	
25.	449	25.11.18	Богуславський	с. Дешки, ТОВ «Агротехцентр Сервіс»	свійські	
26.	460	1.02.19	Бородянський	с. Озера (приватний сектор)	свійські	
27.	477	10.05.19	Бородянський	с. Новий Корогод (приватний сектор)	свійські	
28.	522	22.07.20	Білоцерківський	с. Глушки, ТОВ «Агрофірма Глушки»	свійські	2 / 3765
29.	528	17.10.20	Фастівський	с. Триліси, ТОВ «АСКОН-2007»	свійські	
30.	536	17.12.20	Кагарлицький	мисливські угіддя ТОВ «Оксамит сервіс», обхід № 2, поруч с. Балико-Щучинка	(відстріл дикі свині)	7 гол.

Якщо проаналізувати структуру неблагополучних пунктів, то можна відмітити, що лише 1 випадок був зареєстрований серед диких свиней, всі інші - серед свійських, з 30 випадків 3 – знаходження трупів (інфікованих об'єктів) - це невелика частка. Особливо небезпечно, коли люди не звертаються до ветеринарної служби, а просто викидають трупи свиней, створюючи таким

чином величезну небезпеку подальшого поширення африканської чуми серед свиней.

Рис. 2.2. Кількість неблагополучних пунктів щодо АЧС в Київській області за 2015 – 2020 роки

Серед усіх випадків лише 1 серед диких тварин, всі інші – серед свійських. В переважній більшості хвороба виникала в приватному секторі з охопленням невеликої кількості свиней - 13 випадків, тваринницький комплекси і фермерські та підсобні господарства – 12 випадків і 3 випадки – знаходження трупів тварин.

Аналізуючи карту-схему поширення АЧС в Київській області за фактом реєстрації неблагополучних пунктів за 2015 - 2020 рр. (додаток А) слід відмітити, що хвороба поширилась з північно-східного напрямку з Чернігівської області, з Білорусії та Росії. В подальшому хвороба поширилася на інші області і регіони України. Особливе занепокоєння викликає відсутність інформації щодо епізоотичної ситуації відносно АЧС в Чорнобильській зоні, яка в майбутньому може стати постійним джерелом поширення африканської чуми в Україні.

2.3.2. Аналіз ризиків поширення африканської чуми свиней в Київській області

Як було сказано в попередньому розділі, епізоотична ситуація в Київській області щодо африканської чуми свиней досить напружена. За кількістю випадків хвороби Київська область посідає 6 місце. Особливе занепокоєння викликають випадки за останній рік, при охопленні великої кількості тварин. Згідно з повідомленням Держпродспоживслужби, 22 липня 2020 року лабораторно було підтверджено АЧС Державним науково-дослідним інститутом з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи під час дослідження матеріалу від двох трупів свиней, що належать ТОВ "Агрофірма "Глушки" Білоцерківського р-ну Київської області. Рішенням Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії (ДНПК) при Білоцерківській райдержадміністрації від 23 липня встановлено карантин, територію свиноферми "Глушки" визначено епізоотичним осередком щодо АЧС. В рамках плану заходів щодо профілактики, недопущення поширення та ліквідації АЧС у господарстві ТОВ "Агрофірма "Глушки" 24 червня було знищено 3,765 тис. свиней безкровним методом і спалено разом із попередньо виявленими трупами тварин. Були вжиті всі заходи щодо локалізації та недопущення розповсюдження АЧС відповідно до вимог інструкції.

Відповідно до звіту про результати дослідження патологічного (біологічного) матеріалу від 19.10.2020 Центральною випробувальною державною лабораторією Держпродспоживслужби в Київській області та місті Києві від 2 трупів свиней, що належали ТОВ «АСКОН – 2007» (с. Триліси, Фастівський район, Київська область) виділено ДНК вірусу АЧС при молекулярно-генетичних дослідженнях. Рішенням ДНПК при Фастівській райдержадміністрації від 20.10.2020 встановлено карантин. Головним управлінням Держпродспоживслужби в Київській області були вжиті заходи з локалізації та недопущення розповсюдження захворювання відповідно до вимог інструкції.

На території Київщини знаходиться спеціалізоване підприємство з переробки відходів тваринного походження: Сквирський завод по виробництву м'ясо-кісткового борошна "Ветсанутильзавод". Даний факт створює додаткові ризики виникнення спалахів АЧС оскільки на підприємство надходить сировина для переробки з значної території.

2.3.3. Планування та організація заходів щодо профілактики африканської чуми свиней в ФГ «Нота»

В таблиці 2.4 подана схема біологічних обробок свинопоголів'я ФГ «Нота» на 2020 рік с. Великополовецьке Сквирського району Київської області.

Таблиця 2.4.

Схема біологічних обробок (вакцинопрофілактики) свинопоголів'я ФГ «Нота» на 2020 рік с. Великополовецьке Сквирського району Київської області

№	Орієнтований вік свиней	Ветеринарні заходи та біологічні обробки	Вакцина, препарат, добавка, премікс, тощо	Примітка
1.	2-3 дні	Профілактика анемії поросят	Юніферон	Внутрішньом'язово
2.	45-60	Вакцинація проти КЧС	Суіmun КЧС ЛК-М вакцина проти класичної чуми свиней	Внутрішньом'язово
3.	95-110	Ревакцинація проти КЧС	Суіmun КЧС ЛК-М вакцина проти класичної чуми свиней	Внутрішньом'язово
4.	Свиноматки 1 раз в рік	Вакцинація проти КЧС	Суіmun КЧС ЛК-М вакцина проти класичної чуми свиней	Внутрішньом'язово
5.	Кнурі 1 раз в рік	Вакцинація проти КЧС	Суіmun КЧС ЛК-М вакцина проти класичної чуми свиней	Внутрішньом'язово
6.	Свиноматки 2 рази в рік	Дегельмінтизація	Дектомакс, Зоетіс	Внутрішньом'язово
7.	Кнурі 2 рази в рік	Дегельмінтизація	Дектомакс, Зоетіс	Внутрішньом'язово

Як ми бачимо з таблиці кількість обробок свинопоголів'я мінімальна і включає в себе профілактику анемії шляхом застосування юніферону

внутрішньом'язово в 2-3 денному віці, в 45 - 60 денному віці здійснюється вакцинація від класичної чуми свиней вакциною проти класичної чуми свиней Суіmun КЧС ЛК-М, а ревакцинація здійснюється в 95 – 110 денному віці. Виробничому поголів'ю (кнуром і свиноматкам) вакцинація проти класичної чуми свиней проводиться щорічно один раз вищевказаною вакциною. Крім того проводиться дегельмінтизація 2 рази на рік свиноматок і кнурів препаратом дектомакс внутрішньом'язово. Обробки проводяться спільно ветеринарною службою фермерського господарства і ветслужбою Великополовецької державної лікарні ветеринарної медицини. Контроль за виконанням вищевказаної схеми покладається на завідуючого Великополовецькою ДЛВМ.

Щорічно проводяться дослідження на бруцельоз маточного поголів'я, результати негативні. Кожного року відбираються близько 10 проб біоматеріалів від свиней (шматочки селезінки) для дослідження на африканську чуму свиней в Центральну випробувальну державну лабораторію Держпродспоживслужби в Київській області та місті Києві. Результати досліджень – негативні (табл. 2.5).

Таблиця 2.5.

Результати досліджень біологічного (патологічного) матеріалу

№	Вид досліджень	Матеріал	Методи досліджень	К-ть проб	Результат
1.	Бруцельоз	сироватка крові	РБП	753	негативний
2.	Африканська чума свиней	шматочки селезінки	ПЛР	10	негативний
3.	Класична чума свиней	сироватка крові	ІФА	6	негативний
4.	Аскаридоз, метастронгілез	фекалії	Фюллеборна	26	негативний

Внаслідок проведеного санітарно-мікробіологічного контролю якості води можна сказати, що вода для напування тварин відповідає нормативам: загальне мікробне число становить 80 КУО 1 см³, БГКП – не виділено.

Проводились дослідження дерті на мікологічні, мікробіологічні, радіологічні показники внаслідок чого в зразку дерті не виявлено токсичності, ентеропатогенних штамів кишкової палички, токсинуотворюючих анаеробів, сальмонел. Радіоактивність води і дерті в межах норми. Загальне мікробне обсіменіння повітря становило 120 КУО, що в межах норми. Надісланні проби 20 проб змивів, відібранні після планової дезінфекції 0,5% розчином віроциду з двох тваринницьких приміщень відповідають санітарно-мікробіологічним показникам.

В господарстві для проведення дезінфекції застосовуються дезасоби: Віркон та Agrosan Dry Out®. Agrosan Dry Out® це дезінфекційний засіб з Данії, який був протестований у всьому світі і знищує такі бактерії та гриби, як *E. coli*, *Salmonella*, *Campylobacter*, *Staph. aureus*, *Strep. tococcus uberis* та *Aspergillus Niger*, дезінфікує стабільне середовище та зменшує ризик зараження факторними хворобами, чудово зв'язує вологу, аміак та інші забруднювачі, покращує стабільний клімат для людей і тварин, не містить фосфатів і має нейтральний рН, нешкідливий до шкіри і не пересушує шкіру тварини. Дозування: 50 г на м², застосовується 2 рази на тиждень. Agrosan Dry Out® рекомендується використовувати у приміщеннях з підвищеною вологістю. Якщо Agrosan Dry Out® використовується постійно, то поверхні досягають хорошого ветеринарно-санітарного рівня. Це виникає через зв'язування аміаку і вологи і створює для людей і тварин приємний стабільний мікроклімат. Перед опоросом Agrosan Dry Out® розподіляється по станку в кількості 50г на м². Надалі препарат використовують ще 3 дні після опоросу, потім двічі на тиждень до відлучення. Його застосовують біля свиноматок, навколо жолоба, у будиночку поросят та у вологих місцях, де бактерії можуть інтенсивно розвиватися. Ці заходи призводять до кращого стабільного середовища та зниження високого мікробного тиску. Якщо мікробне навантаження високе, Agrosan Dry Out® можна наносити на всю поверхню. При відгодівлі Agrosan Dry Out® застосовують 1-2 рази на тиждень. Щоб зменшити мікробне забруднення, засіб також наноситься на ділянці позаду свиноматок.

Для реалізації повноцінного комплексу заходів профілактики ми створили також проект програми профілактики АЧС в Сквирському районі.

Програма заходів по запобіганню виникнення африканської чуми свиней в Сквирському районі на 2021- 2023 роки

1. Основні дані програми. Відповідальний виконавець програми - Управління Держпродспоживслужби в Сквирському районі, Сквирська районна державна лікарня ветеринарної медицини, відділ агропромислового розвитку райдержадміністрації. Учасниками програми є Управління Держпродспоживслужби в Сквирському районі, Сквирська районна державна лікарня ветеринарної медицини. Терміни реалізації програми розрахований на 2021 – 2023 рр. Загальний обсяг фінансових ресурсів, потрібних для реалізації програми: 150 тис. грн. Джерело фінансування - районний бюджет.

2. Загальна частина. Провести на території Сквирського району профілактичні заходи щодо попередження занесення збудника АЧС. На базі установ державної служби ветеринарної медицини району створити мобільну групу швидкого реагування на випадок появи або підозри спалаху АЧС. Провести тренінг, семінари-навчання щодо дій при підозрі на захворювання (загибель) свиней на АЧС. До участі у семінар-навчанні долучити всіх фахівців ветеринарної медицини району, запросити власників свиногосподарств та інших зацікавлених служб, які можуть бути залучені до організації та проведення заходів щодо локалізації та ліквідації осередків спалаху. Одним з головних методів профілактики АЧС є дотримання закритого режиму роботи в спеціалізованих господарствах різної форми власності. Впровадження програми та залучення на її виконання коштів з районного бюджету сприятиме вирішенню зазначеної проблеми.

3. Мета програми. Програма направлена на забезпечення епізоотичного благополуччя Сквирського району, одержання якісної та безпечної продукції і сировини тваринного походження.

4. Механізм реалізації програми. В випадку виникнення АЧС в населеному пункті потрібно поставити поліцейсько-ветеринарні карантинні пости як мінімум в'їзд та виїзд на яких повинно бути цілодобове чергування в будь-якої погоди. Для цього необхідно значні фінансово – матеріальні ресурси. Для належної роботи поліцейсько-ветеринарних постів потрібно намети для чергових, крісла, столи, шлагбауми, дезбар'єри, дезкилимки, контейнери для зберігання вилученої сировини та продуктів харчування, ємності для приготування дезрозчину, ранцеві оприскувачі, харчування, біотуалети, засоби особистої гігієни, засоби освітлення, спецодяг та спецвзуття, рукомийники, інші засоби (віники, лопати, сокири, бензопили), деззасоби, знаки обмеження дорожнього руху, паливно-мастильні матеріали. Фінансування Програми становить орієнтовно 50 тис. грн. в рік, за рахунок районного бюджету.

5. Завдання та очікувальні результати виконання програми. Головними завданням програми є недопущення занесення збудника АЧС на територію району, а в разі виникнення даної хвороби, організоване та своєчасне проведення заходів, спрямованих на ліквідацію АЧС в неблагополучному пункті.

Реалізація програми дасть змогу:

- забезпечити виконання Інструкції щодо профілактики та боротьби з африканською чумою свиней;
- покращити якість тваринницької сировини у ветеринарно-санітарному плані для технічної та промислової переробки;
- забезпечити споживчий продовольчий ринок району високоякісною продукцією свинарства;
- забезпечити передумови для покращення довкілля.

6. Витрати пов'язані з виконанням даної програми. Витрати для виконання даної Програми, потрібно запланувати в межах загальних асигнувань з районного бюджету на відповідні цілі (1 рік):

Таблиця 2.6.

Структура планових витрат на реалізацію програми на 1 рік

Найменування	Одиниця виміру	Кількість	Ціна, грн.	Сума, грн.
Намет	шт.	1	12000,00	12000,00
Стіл	шт.	1	500,00	500,00
Стільці	шт.	4	100,00	400,00
знаки обмеження дорожнього руху, в т.ч.:	компл.	1		2000,00
- «Стоп»	шт.	1	500,00	500,00
- «Проїзд заборонено»	шт.	1	500,00	500,00
- «Обмеження руху»	шт.	2	500,00	1000,00
Шлагбаум	шт.	1	5000,00	5000,00
дезбарер (сталевна труба d108 мм)	м.	25	250,00	62500,00
контейнери для дезрозчину	шт.	1	700,00	700,00
ранцеві оприскувачі	шт.	1	5000,00	5000,00
дезінфікуючі засоби («Біоклін»)	л.	25	24,00	600,00
контейнери для зберігання вилучених продуктів харчування та сировини	шт..	1	700,00	700,00
біотуалети	шт..	1	3000,00	3000,00
засоби освітлення (генератори, проводка)	компл.	1	6000,00	6000,00
засоби обігріву (буржуйки)	шт.	1	2000,00	2000,00
мотузки для фіксації тварин	м.	50	5,00	250,00
одноразові протичумні костюми	шт.	100	50,00	5000,00
стелажі	м ³	0,3	2000,00	600,00
Всього:				50000,00

7. Координація та контроль за процесом виконання програми.

Координацію виконання заходів Програми та контроль за використанням коштів, виділених з районного бюджету на її фінансування, слід доручити відділу агропромислового розвитку райдержадміністрації, який буде аналізувати звіти, управління Держпродспоживслужби в Сквирському районі, щороку буде звітувати про стан її виконання перед районною державною адміністрацією. Фінансування програми буде здійснюватися в межах коштів, виділених на фінансовий рік. Розподіл коштів відповідно до заходів програми буде здійснюватися відділом агропромислового розвитку

райдержадміністрації, управлінням Держпродспоживслужби в Сквирському районі, при погодженні з постійною комісією районної ради з питань агропромислового комплексу, будівництва, промисловості, транспорту, зв'язку, підприємництва, житлово-комунального господарства, земельних відносин та охорони довкілля. Організаційний супровід Програми слід доручити відділу агропромислового розвитку райдержадміністрації. Основним розпорядником коштів, що будуть виділятися з районного бюджету на реалізацію заходів програми буде відділ агропромислового розвитку райдержадміністрації.

Висновки до розділу 2. Щоб реалізувати в повній мірі профілактичні заходи щодо АЧС необхідно врахувати цілу низку факторів. В першу чергу це детальне вивчення епізоотичної ситуації в Київській області з визначенням причин спалахів АЧС, джерела збудника та інших факторів, які могли мати значення. Важливе значення також має аналіз ризиків виникнення нових спалахів АЧС. Тут важливе значення мають особливості господарської діяльності району, концентрація свиноголові'я та розміщення на території району Сквирського заводу по виробництву м'ясо-кісткового борошна "Ветсанутильзавод". Відповідно до цих ризиків потрібно розробити заходи. Планування та організація заходів в господарстві проводиться відповідно до вимог інструкції [19] та інших нормативно правових актів. В господарстві проводяться всі необхідні обробки і дослідження. Особлива увага зосереджена ветеринарно-санітарним заходам. Але комплекс заходів не повинен обмежуватися рамками господарства, тому ми запропонували програму профілактичних заходів для Сквирського району. Реалізація програми дасть змогу підготуватись до вірогідних спалахів АЧС через налагоджений механізм співпраці і фінансування і уникати їх шляхом проведення превентивних заходів.

3. АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для того, щоб реалізувати в повній мірі профілактичні заходи щодо АЧС в СФГ «Нота» необхідно врахувати цілу низку факторів. В першу чергу це детальне вивчення епізоотичної ситуації в Київській області з визначенням джерела збудника АЧС, причин спалахів та інших факторів, що можуть мати значення. Внаслідок проведеного аналізу результатів власних досліджень можна сказати, що африканська чума свиней поширилась в Київську область з північно-східного напрямку з Чернігівської області, з Білорусії та Росії. В переважній більшості в Київській області хвороба виникала в приватному секторі з охопленням невеликої кількості свиней - 13 випадків, тваринницькі комплекси, фермерські та підсобні господарства – 12 випадків і 3 випадки – знаходження трупів тварин. За останні 2 роки ми бачимо зменшення кількості спалахів АЧС, що в принципі відповідає загальнодержавній тенденції. Такі результати підтверджуються публікаціями інших авторів, які вказують на високі ризики проникнення АЧС якраз з Півночі України [7, 8, 41, 42, 55].

Аналіз ризиків виникнення нових спалахів АЧС також має важливе значення. Тут ми зосередили увагу на аналізі особливостей господарської діяльності району, концентрації свинопоголів'я та розміщенні на території району Сквирського заводу по виробництву м'ясо-кісткового борошна "Ветсанутильзавод". Розміщення заводу має переваги щодо зручності утилізації відходів тваринництва та переробної галузі тваринницької продукції, але при цьому несе ризики занесення АЧС на територію району з відходами, які завозяться з інших районів. Високі ризики мають спалахи АЧС в Київській області, які недавно відбулися. 24 червня 2020 р. при реалізації заходів щодо ліквідації АЧС у господарстві ТОВ "Агрофірма "Глушки" Білоцерківського району було знищено 3,765 тис. свиней безкровним методом і спалено разом із попередньо виявленими трупами тварин. 19.10.20 було виявлено 2 трупи свиней, що належали ТОВ «АСКОН – 2007» с. Триліси, Фастівського району, що теж необхідно врахувати при розробці профілактичних заходів.

Слід відмітити, що в СФГ «Нота» налагоджено повний цикл вирощування свиней від отримання молодняку до відгодівлі, це знижує ризики появи АЧС через занесення з свиньми з інших господарств. Планування та організація заходів щодо профілактики АЧС в СФГ «Нота» проводиться відповідно до вимог діючої інструкції [19] та інших нормативно правових актів. В господарстві проводяться всі потрібні обробки і дослідження. Кількість обробок свинопоголів'я мінімальна і включає в себе профілактику анемії введенням юніферону внутрішньом'язово в 2-3 добовому віці, в 45 - 60 діб здійснюється імунізація від класичної чуми свиней вакциною проти класичної чуми свиней Суіmun КЧС ЛК-М, а ревакцинація здійснюється в 95 – 110 добовому віці. Виробниче поголів'я щеплюють проти класичної чуми свиней щорічно один раз вищевказаною вакциною. До того ж проводять дегельмінтизацію свиноматок і кнурів дектомаксом 2 рази в рік. Обробки проводяться спільно ветеринарною службою фермерського господарства і державної служби ветеринарної медицини. Щорічно проводять дослідження маточного поголів'я на бруцельоз та відбирають близько 10 проб біоматеріалів від свиней (шматочки селезінки) для дослідження на африканську чуму свиней в акредитовану лабораторію Держпродспоживслужби в Київській області.

Судячи з аналізів санітарно-мікробіологічного контролю якості води можна сказати, що вода для напування тварин в господарстві відповідає нормативам. В господарстві також відбирають проби дерті для дослідження на мікологічні, мікробіологічні, радіологічні показники. Результати досліджень свідчать, що в дерті не виявлено ентеропатогенних штамів кишкової палички, токсичності, токсиноутворюючих анаеробів, сальмонел. Радіоактивність води і дерті також в межах норми.

Особлива увага в СФГ «Нота» зосереджена ветеринарно-санітарним заходам. Після очищення і миття проводиться дезінфекція, для проведення якої застосовують Віркон. В господарстві для дезінфекції і збалансування складу санітарного середовища використовується сухий деззасіб Agrosan Dry out®. Він діє на найпоширеніші бактерії та грибки, такі як E-coli, Campylobacter, Staph.

Aureus, Streptococcus Uberis та Aspergillus Niger. Препарат не містить фосфатів і має нейтральний рН, а це означає, що він не розчиняється і не діє агресивно на підлогу або обладнання. Що ще важливіше, препарат не висушує тонку шкіру тварин і, отже, не викликає тріщин на шкірі, що в свою чергу може відкрити шлях для бактерій та призвести до інфекцій та хвороб. Діюча речовина засобу «Chloramin Т». В господарстві дотримуються режиму закритого типу. Працівники на територію проникають через санпропускник, приймаючи при цьому душ і повністю змінюючи одяг (додаток Б). Аналогічна процедура діє коли працівники завершують робочий день. В господарстві налагоджена система харчування, працівникам заборонено приносити з собою продукти харчування. Всім, хто працює в господарстві заборонено утримувати в присадибному господарстві свиней. На входах в господарство, тваринницькі приміщення облаштовані дезбарери (додаток Б). В господарстві працює внутрішньогосподарський транспорт. Корми готуються на кормозаводі, проходять необхідну обробку, в господарство з транспорту перевантажуються за допомогою шнека через загорожу.

Але комплекс заходів не можна обмежувати рамками господарства, тому ми розробили програму профілактичних заходів щодо АЧС для Сквирського району. Основними завданнями програми є недопущення занесення збудника АЧС на територію району, а в разі реєстрації спалаху, організоване та своєчасне проведення заходів, що спрямовані на ліквідацію АЧС в неблагополучному пункті. Виконання програми дасть можливість підготуватись до можливих спалахів АЧС через відпрацьований механізм співпраці і фінансування і уникати їх шляхом проведення попереджувальних заходів.

Висновки до розділу 3. Для максимальної ефективності профілактичних заходів в господарстві потрібно врахувати максимальну кількість чинників, проводити постійний моніторинг епізоотичної ситуації, аналіз ризиків, з врахуванням чого проводити планування і організацію профілактичних заходів з АЧС.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Епізоотична ситуація щодо африканської чуми свиней в Київській області є досить напружена. Київська область з 30 спалахами знаходиться на 6 місці по їх кількості.
2. Якщо проаналізувати епізоотичну ситуацію в часовому проміжку, то можна сказати, що найбільше спалахів АЧС в Київській області реєструвалось в 2018 році. В 2019 і 2020 роках кількість випадків пішла на спад, що відповідає в цілому загальноукраїнській тенденції.
3. Африканська чума свиней поширилась на Київську область з північно-східного напрямку з Чернігівської області, з Білорусії та Росії і в подальшому на інші області і регіони України.
4. Сквирський район Київської області наразі благополучний щодо АЧС, але існують досить високі ризики спалахів даної хвороби, це випадки АЧС в сусідніх районах та наявність ветсанутильзаводу на території району.
5. Профілактика АЧС в СФГ «Нота» запланована і організована з врахуванням встановлених параметрів біобезпеки господарства які необхідно неухильно дотримуватися.
6. Профілактичні заходи щодо африканської чуми свиней слід проводити з дотриманням діючої інструкції без зволікань і послаблень, розроблену нами програму профілактики АЧС в Сквирському районі слід впроваджувати в комплекс заходів.
7. Потрібно активізувати і інтенсифікувати інформаційну і роз'яснювальну роботу серед населення щодо профілактики африканської чуми свиней.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко Н. О. Епізоотологічний моніторинг африканської чуми свиней. *Вісник Сумського нац. аграр. ун-ту*. 2016. Вип.6 (38). С. 111–115.
2. Африканская чума свиней в Кавказском регионе – угроза для свиноводства Украины (динамика и тенденции развития эпизоотии) *Сучасна ветеринарна медицина*. 2009. №2. С. 3–5.
3. Африканская чума свиней: обнаружение и диагностика. Руководство для ветеринаров, подготовленное: Бельтран Алькрудо, Д., Ариас, М., Гайардо, К., Крамер, С. и Пенрит, М. Л. Руководство по животноводству и охране здоровья животных № 19. Рим. (ФАО). ФАО. 2017. 104 с.
4. Африканська чума свиней. URL: <http://www.asf.vet.ua/index.php>. (дата звернення: 1.11.2020).
5. Африканська чума свиней. Посібник з інвазійних, інфекційних та незаразних хвороб свиней: навч. посіб. / за ред. Ю. Ю. Довгія. К.: Урожай, 2010. с. 60 – 68.
6. Бабкін М. В. Африканська чума свиней: проблеми і перспективи. *Тваринництво сьогодні*. 2016. №8. С. 20–22.
7. Бегас В. Л., Романишина Т. О., Рибачук Ж. В., Пінський О. В. Ризики виникнення африканської чуми свиней на території Житомирської області / *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького*. Сер. ветеринарні науки. 2018. № (83). т. 20. С. 120 – 124.
8. Бегас В. Л., Романишина Т. О., Рибачук Ж. В., Пінський О. В. Порівняння методів епізоотологічного моніторингу африканської чуми свиней. *Вісник ПДАА*. 2019. № 2. С. 246 – 253.
9. Бегас В. Л., Романишина Т. О., Толкач М. Г., Олійник О. О. Епізоотична ситуація щодо африканської чуми свиней в Житомирській області. Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали сьомої науково-практичної конференції, 10 грудня 2020 року. Житомир: Полісся, 2020. С. 12 – 14.

10. Бегас В. Л., Толкач М. Г., Олійник О. О. Аналіз ризиків поширення африканської чуми свиней в Житомирській області. Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали сьомої науково-практичної конференції, 10 грудня 2020 року. Житомир: Полісся, 2020. С. 14 – 17.
11. Герілович А. П., Філатов С. В., Стегній Б. Т., Бузун А. І. Значення кліщів роду *Ornithodoros* в епізоотології африканської чуми свиней. *Вет. медицина* : міжвідом. темат. наук. зб. 2014. Вип. 102. С. 190 – 193.
12. Гребенникова Т. В., Забережний А. Д., Алипер Т. И. Диагностика африканской чумы свиней в Российской Федерации. *Вопросы вирусологии*. № 51. 2013. С. 64–79.
13. Гуленкин В. М., Петров О. Н., Караулов А. К. Картографический анализ эпизоотической ситуации, сложившейся в мире по африканской чуме свиней *Российский ветеринарный журнал. Сельскохозяйственные животные*. 2008. №3. с. 34 - 35.
14. Джупина С. И. Методы эпизоотологического исследования и теория эпизоотического процесса. Новосибирск: Наука, Сиб. Отд.-ние., 1991. 142 с.
15. Епізоотична ситуація. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. URL: <https://dpss.gov.ua/bezpechnist-harchovih-produktiv-ta-veterinarna-medicina/epizootichna-situaciya/epizootichna-situaciya> (дата звернення: 21.11.2020).
16. Загальна епізоотологія. За ред. Б. М. Ярчука, Л. Є. Корнієнка. Біла Церква, 2002. 656 с.
17. Загребельний В. О., Вержиховський О. М., Неволько О. М., Прискока В. А. Африканська чума свиней: ризики та загрози. *Здоров'я тварин і ліки*. 2012. №2. С. 16 – 18.
18. Закон України "Про ветеринарну медицину". URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2498-12> (дата звернення: 21.11.2020).

19. Інструкція щодо профілактики та боротьби з африканською чумою свиней. Міністерство аграрної політики та продовольства України 07.03.2017 № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0432-17#Text> (дата звернення: 21.11.2020).
20. Корнієнко Л. Є. Африканська чума свиней: історичні аспекти, сучасна епізоотична ситуація в світі й в Україні, імунітет та перспективи вакцинопрофілактики. Науковий вісник ветеринарної медицини: Зб. наук. праць. Біла Церква, 2014. Вип. 1 (114). С. 5 – 12.
21. Корнієнко Л. М. Африканська чума свиней: епізоотологічний моніторинг і реалії сьогодення в Україні та основні чинники, що впливають на ситуацію *Науковий вісник ветеринарної медицини*, №1. 2018. С. 94 – 102.
22. Корнієнко Л. М. Вплив епізоотичної ситуації з африканської чуми свиней на розвиток галузі та біозахисту свинарських господарств в Україні. *Науковий Вісник вет. медицини*. Білоцерківський нац. аграр. ун-т. 2017. №1- 2(133). С. 142–148.
23. Куринов В. В., Колбасов Д. В. Диагностика и мониторинг при вспышках африканской чумы свиней в Республиках Кавказа. *Ветеринария*. 2008. №10. с.20 - 25.
24. Макаров В. В., Василевич Ф. И., Боев Б. В., Сухарев О. И. Природная очаговость африканской чумы свиней. М.: МГАВМиБ РУДН. 2014. 66 с.
25. Макаров В. В., Сухарев О. И., Цветнова И. В. Эпизоотологическая характеристика вируса африканской чумы свиней. *Ветеринарная Практика*. № 1 (60). 2013. С. 6 – 16.
26. Макаров, В. В. Коментарі про сучасну ситуацію з АЧС (рос.) *Ветеринарный консультант*. 2007. № 12. С. 4 - 6.
27. Неволько О. М. Роль дикого кабана в епізоотології африканської чуми свиней в Україні. *Ветеринарна медицина України* 2015. №1 (227). С.13 – 16.
28. Недосєков В. В., Макаров В. В. Міжнародна класифікація хвороб і особливо небезпечні інфекції тварин. К.: “Центр інформаційних

- технологій”, 2010. 120 с.
29. Недосеков В. В., Мельник В. В., Макаров В. В. Транскордонні хвороби тварин з основами стемпінг-ауту: Навчальний посібник. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 336 с.
30. Недосеков В. В., Поліщук В. В., Мельник В. В., Гомзиков О. М., Мартинюк О. Г. Методика епізоотологічного обстеження господарств та вивчення епізоотичної ситуації. К.: ЦП "КОМПРИНТ", 2015.
31. Нормативно-правова база. Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів. URL: <https://dpss.gov.ua/diyalnist/normativnoppravovabaza> (дата звернення: 21.11.2020).
32. Олійник О. О. Епізоотична ситуація щодо африканської чуми свиней в Київській області. Наукові здобутки студентської молоді у ветеринарії: матеріали ХХІІ-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції магістрів та бакалаврів (22 січня 2021 р.), Вип.12, Житомир, 2021. С. 178 – 181.
33. Омельченко Г. О. Аналіз епізоотичної ситуації щодо африканської чуми свиней. *Вісник Сумського нац. аграр. ун-ту*. 2016. Вип. 6 (38). С. 108–111.
34. Пелень Р. А. Епізоотологічний моніторинг хвороб свиней в Україні *Ветеринарна біотехнологія*. Вип. 21. 2012. С. 330 – 335.
35. Планування ветеринарних заходів : навч. посіб. / за ред. Л. М. Корнієнко. К. : Центр учбової літератури. 2010. 320 с.
36. Прискока В. А., Горжеєв В. М., Загребельний В. О. Африканська чума свиней: еволюція та експансія. – К.: ДНДІЛДВСЕ, 2012. 167 с.
37. Проблема африканської чуми свиней. Офіційна хроніка *Ветеринарна медицина України*. 2015. №9. С.10–11.
38. Ребенко Г. І., Титова Т. В. Алгоритм епізоотологічного аудиту свинарських господарств для виявлення ризиків занесення вірусу африканської чуми свиней. *Ветеринарна біотехнологія*. Вип. 33. 2018. С. 98 – 108.

39. Романишина Т. О., Бегас В. Л., Лахман А. Р. Особливості епізоотології та патогенезу за африканської чуми свиней. *Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: Збірник наукових праць Харківської державної зооветеринарної академії*. Х.: РВВ ХДЗВА. 2017. Випуск 35, т.1, ч. 2 «Ветеринарні науки». С. 193 – 197.
40. Ситюк М. П., Ображей А. Ф. Історичні та епізоотологічні аспекти африканської чуми свиней. *Ветеринарна медицина України*. 2012. № 1. С. 9 – 12.
41. Стегній Б. Т., Бузун А. І., Бусол В. О., Жук А. О. Аналіз загроз та ризиків, запобіжні заходи проти африканської чуми свиней в Україні. *Міжвідомчий тематичний науковий збірник «Ветеринарна медицина»*. Харків. 2017. Вип. 103. С.77 – 84.
42. Стегній Б. Т., Бузун А. І., Мартиненко М. В. Ризики занесення африканської чуми свиней в Україну. *Вісник аграрної науки*. 2012 р. № 7. С. 37–42.
43. Хоменко С., Поліщук В., Неволько О. Ситуація в Європі та країнах що межують з Україною. Інформаційний ресурс "Стоп АЧС" : веб-сайт. URL: <https://asf.vet.ua/index.php/99-analytics/218-achs-2015.html> (дата звернення: 21.11.2020).
44. Хоменко С., Розстальний А., Поліщук В., Неволько О., Дробчак В. Африканська чума свиней в Україні та прогнозування її розповсюдження. *Біологія тварин*. 2016. Т. 18, № 2. С. 133 – 144.
45. Хомутовська С. О., Кочмарський В. А., Бондарчук А. О. Планування та організація протиепізоотичних заходів в господарствах Путивльського району, Сумської області. *Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: Збірник наукових праць Харківської державної зооветеринарної академії*. Х.: РВВ ХДЗВА. 2014. Випуск 29, ч. 2 «Ветеринарні науки». С. 148 – 153.
46. Эпизоотическая ситуация по АЧС в РФ и странах Восточной Европы, 2007 – 2018. Официальный сайт Россельхознадзора : вебсайт. URL:

<http://www.fsvps.ru/fsvps-docs/ru/iac/asf/2018/01-22/05.pdf> (дата звернення: 21.11.2020).

47. Ярчук Б. М., Паска М. М. Практикум із загальної епізоотології. Біла Церква, 1999. 168с.
48. African swine fever. OIE Terrestrial Manual, Chapter 2.8.1. – 2020. P. 1069–1082. <https://www.oie.int/en/animal-health-in-the-world/animal-diseases/african-swine-fever/.pdf>. (дата звернення: 1.11.2020).
49. African swine fever: A global view of the current challenge. / Ma Carmen Gallardo, Ana de la Torre Reoyo, Jovita Fernández-Pinero, Irene Iglesias, Ma Jesús Muñoz and Ma Luisa Arias // Porcine Health Management. – 2015. – 1. – P. 21. UPL: [https:// porcinehealthmanagement.biomedcentral.com/articles/10.1186/s40813-015-0013-y](https://porcinehealthmanagement.biomedcentral.com/articles/10.1186/s40813-015-0013-y). (дата звернення: 1.11.2020).
50. Boklund, A, Cay, B, Depner, K, Földi, Z, Guberti, V, Masiulis, M, Miteva, A, More, S, Olsevskis, E, Šatrán, P, Spiridon, M, Stahl, K, Thulke, H-H, Viltrop, A, Wozniakowski, G, Broglia, A, Cortinas Abrahantes, J, Dhollander, S, Gogin, A, Verdonck, F, Amato, L, Papanikolaou, A and Gortázar, C, (2018). Scientific report on the epidemiological analyses of African swine fever in the European Union (November 2017 until November 2018). EFSA Journal 2018;16(11):5494, 106 pp.
51. Bosch, J., Iglesias, I., Muñoz, M. J. and Torre, A. (2017), A Cartographic Tool for Managing African Swine Fever in Eurasia: Mapping Wild Boar Distribution Based on the Quality of Available Habitats. *Transbound Emerg Dis*, 64: 1720-1733.
52. Carlson, J, Zani, L, Schwaiger, T, (2018) Simplifying sampling for African swine fever surveillance: Assessment of antibody and pathogen detection from blood swabs. *Transbound Emerg Dis*. 65: e165– e172.
53. De Carvalho Ferreira H., Weesendorp E., Quak S., Stegeman J. & Loeffen W. (2014) Suitability of faeces and tissue samples as a basis for non-invasive sampling for African swine fever in wild boar. *Veterinary Microbiology* 172, 449–454.

54. Gallardo C., Nieto R., Soler A., Pelayo V., Fernandez-Pinero J., Markowska-Daniel I., Pridotkas G., (...), Arias M. (2015) Assessment of African swine fever diagnostic techniques as a response to the epidemic outbreaks in eastern European Union countries: How to improve surveillance and control programs. *Journal of Clinical Microbiology*, 53 (8) , pp. 2555-2565.
55. Guinat C, Vergne T, Jurado-Diaz C, Sánchez-Vizcaíno JM, Dixon L, Pfeiffer DU. (2016) Effectiveness and practicality of control strategies for African swine fever: what do we really know?. *Vet Rec.* 180(4):97. UPL: <https://bvajournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1136/vr.103992>. (дата звернення: 1.11.2020).
56. Laddomada, A, Rolesu, S, Loi, F, (2019) Surveillance and control of African Swine Fever in free-ranging pigs in Sardinia. *Transbound Emerg Dis.* 00: 1 – 6.
57. Morilla A. Yoon K.-J., Zimmerman J. J. (2002) *Emerging and Reemerging Viral Diseases of Swine*. Iowa State Press. A Blackwell Pub. Co. 387 p.
58. Mouchantat, S., Haas, B., Böhle, W., Globig, A., Lange, E., Mettenleiter, T. C. & Depner, K. (2014b) Proof of principle: Non-invasive sampling for early detection of foot-and-mouth disease virus infection in wild boar using a rope-in-a-bait sampling technique. *Veterinary Microbiology* 172, 329–333.
59. Petrov, A., Schotte, U., Pietschmann, J., Dräger, C., Beer, M., Anheyer-Behmenburg, H., Goller, K.V. & Blome, S. (2014) Alternative sampling strategies for passive classical and African swine fever surveillance in wild boar. *Veterinary Microbiology* 173, 360–365.
60. Wieland, B., Dhollander, S., Salman, M. & Koenen, F. (2011) Qualitative risk assessment in a data-scarce environment: a model to assess the impact of control measures on spread of African Swine Fever. *Preventive Veterinary Medicine* 99, 4–14. UPL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0167587711000055>. (дата звернення: 1.11.2020).